

Søndag 17. september

Tema: Skaperverket er ikke til salgs / Skaparverket er ikkje til sals

Introduksjon

Denne søndagen kan erstatte Søndag for skaperverket (Skaperverkets dag) i 2017.

Gud har skapt jorda og alt det som fyller den. Vi har fått ansvar for at skaperverket forvaltes slik at jorda også i framtida kan være et godt hjem for mennesker og et mangfold av levende arter.

Naturen er i utstrakt grad blitt en handelsvare som de rikeste kontrollerer: Landarealer, mineraler, vann, frukt, grønnsaker, trær, fisker og alle slags dyr. Handelen kjenner ingen grenser, og den har skapt store miljøutfordringer.

I mange samfunn er det skrikende mangel på rent drikkevann, mens vannressurser selges eller leies ut til kapitalsterke landeiere.

Mennesker drives bort fra sine bosteder fordi ressursgrunnlaget ikke lenger gjør det mulig å overleve der. Andres jakt på fortjeneste skaper endringer i klima og ressurstilgang.

Klimaet forandres raskt, økosystemene trues, artsmangfoldet minker, jord og vann forurenses. Kirker verden over har gjenoppdaget betydningen av troen på Gud som skaperen av himmelen og jorda. I Jesus Kristus er Gud kommet oss nær og blitt en del av det skaperverket som han opprettholder ved sin livgivende Ånd.

Vi mennesker eier ikke jorda og alt den rommer, men er selv en del av skaperverket. Vi er ikke naturens herskere, men Guds skapninger som har fått i oppdrag å ta vare på skaperverket. Vi trenger en dyptgående reformasjon i holdning og handling.

For en kirke som lovsynger Gud for alt det vakre han har skapt, er veien kort til å ta aktiv del i klimakampen. Denne andre søndagen i serien av reformasjonsgudstjenesten reiser en av vår tids aller største utfordringer. Vårt levesett er en trussel for jorden. Den rike verdens overforbruk rammer de fattige i dag og truer livsgrunnlaget for fremtidige generasjoner.

Den gammeltestamentlige teksten er en takkesalme som lovpriser Guds storhet og skapermakt. Gud talte og det skjedde. Jorden er hans. Fra 2 Peters brev får vi hjelp til en forpliktende etterfølgelse av Kristus. Fra evangelieteksten leser vi om uvær som ødelegger hus. Å høre og å gjøre etter Jesu ord er det som gir fast grunn for menneskers liv på jorden. Slik utfordres vi til å holde sammen troen på Jesus og en etterfølgelse som også tar Guds skaperverk på alvor.

Valg av fokus

Denne temagudstjenesten bør ha fokus rettet mot forvalteroppdraget som Gud har gitt oss. Det er hans skaperverk, ikke vårt. Vi får bruke det, men har ingen rett til å ødelegge det. Tema fra årets fasteaksjon – vann – kan gjerne løftes fram igjen. Kasting av spiselig mat er et annet viktig tema. Og de menneskeskapte klimaendringene kan vi ikke slutte å snakke om.

Det er flere overskrifter en kan å sette på dette. Her er noen mulige vinklinger:

«Du gav oss perlen, den som heter jorden»

«Å selge det som tilhører Gud, er en forbrytelse»

«Jakt på fortjeneste eller ansvarlig forvaltning.»

«Rent vann – grunnlaget for alt liv.»

«Når breen smelter og ørkenen vokser»

Dagens bønn

Tema: «Skaperverket er ikke til salgs.» 15. søndag i treenighetstiden, 17. september, bokmål:

Allmektige Gud, himmelens og jordens skaper,

du har kalt oss

til å være gode forvaltere av ditt skaperverk.

Vi ber deg:

Gi oss innsikt, nøysomhet og gudsfrykt

så vi med klokskap

kan bygge en fremtid for alle,

ved din Sønn Jesus Kristus, vår Herre,

som med deg og Den hellige ånd lever og råder,

én sann Gud fra evighet til evighet.

Amen.

Tema: «Skaparverket er ikkje til sals.» 15. søndag i treeinigstida, 17. september, nynorsk:

Allmektige Gud, skapar av himmel og jord,

du har kalla oss

til å vere gode forvaltarar av skaparverket ditt.

Vi bed deg:

Gje oss innsikt, nøysemd og gudsfrykt

så vi med klokskap

kan byggje ei framtid for alle,

ved Son din, Jesus Kristus, vår Herre,

som med deg og Den heilage ande lever og råder,

éin sann Gud frå æve til æve.

Amen.

Forslag til salmer

Gjennomgangssalme

Ønsker en å ha en gjennomgangssalme som brukes på alle fire temagudstjenester, anbefales:

727 Lysenes Gud, kjærlighets kilde.

512 (fortrinnsvis v. 1-4) Kom, Hellig Ånd med skapermakt / Kom Ande med di skaparmakt /
Boađ', sivdnideadji Bassi Vuoign / Båht', Ájlis Vuoijnhan' ármujnat (dagens Luther-salme)

254 For solglans over land og hav

278 Herre Gud, ditt dyre navn og ære

295 Jupmelen giele / Skaperens stemme høres en morgen

304 Når heile verda syng mot Gud

648 Han skapte skogen og han skapte vannet

718 Du gav oss perlen, den som heter jorden

726 Menneske, du som har kunnskap

759 Fagert er landet du oss gav

256 Herren Gud har velsignet vår jord (barnesalme)

781 Hvem har skapt alle blomstene (barnesalme)

[«Når du vil»](#), vinningsalmen i den europeiske reformasjonssalmekonkurransen, kan skrives ut gratis. Bruk den gjerne i temagudstjenestene.

Norsk bønnebok

Bønner fra *Norsk bønnebok* som kan brukes i denne gudstjenesten:

084 Våre holdninger og handlinger

094 Som fugler mot himmelen

097 Takk for livet

098 Vi priser deg

172 Din gode skapervilje

187 Å dele jordens rikdommer

315 Tirsdag

Tekstgjennomgåelse

Salme 33,1-9, bokmål

1 Rop av fryd for Herren,
dere rettferdige!

Det er rett at de oppriktige
synger lovsang.

2 Pris Herren til lyre,
spill for ham på tistrengt harpe!

3 Syng en ny sang for ham,
spill vakkert og rop med jubel!

4 For Herrens ord er sant,
alt han gjør, kan en stole på.

5 Han elsker rettferdighet og rett,
jorden er full av Herrens godhet.

6 Ved Herrens ord ble himmelen skapt,
hele himmelens hær ved pusten fra hans munn.

7 Han samlet havets vann som i et kar,
la havets dyp i forråd.

8 Hele verden må frykte Herren,
alle som bor på jorden, må skjelve for ham.

9 Han talte, og det skjedde,
han befalte, og det sto der.

Salme 33,1-9, nynorsk

1 Rop av fryd for Herren,
de rettferdige!

Det er rett at dei rettskafne
syng lovsong.

2 Pris Herren til lyre,
spel for han på tistrengja harpe!

3 Syng ein ny song for han,
spel vakkert og rop med jubel!

4 For Herrens ord er sant,
alt han gjer, kan ein lita på.
5 Han elsker rettferd og rett,
jorda er full av Herrens miskunn.
6 Ved Herrens ord vart himmelen skapt,
heile himmelhæren ved pusten frå hans munn.
7 Han samla havvatnet som i eit kar,
la havsens djup i forråd.
8 Heile verda må frykta Herren,
alle som bur på jorda, må skjelva for han.
9 Han tala, og det skjedde,
han baud, og det stod der.

«Rop av fryd for Herren» er innledningen til denne lovsangen. Glede og lovsang henger sammen. Det innledende avsnittet med oppfordring til lovsang er typisk for lovsangene i Salmene i Det gamle testamentet. Denne innledningen både åpner og avslutter med et gledesuttrykk. Det er oversatt med «fryd» i vers 1 og med jubel i vers 3. Mange av innledningene i lovsangene angir flere musikkinstrumenter som ledsager lovsangen. Spesielt for denne salmen er oppfordringen til at spillet skal være «vakkert».

Begrunnelsen for lovsangen kommer i v. 4–11. Gud elsker rettferdighet og rett og jorden er full av hans godhet. Deretter følger en poetisk skildring av Guds skapergjerning. Vi gjenkjenner den samme forståelsen av skapelsen som i 1 Mos 1. Både himmelen og jorden er skapt av Gud. «Gud talte og det skjedde, se 1 Mos 1,6 og 14. De fleste fortolkerne mener at salmeteksten er eldre enn skapelsesfortellingen i 1 Mos 1.

Beskrivelsen av Guds storhet og makt bygges opp som en kontrast til kongers og krigeres makt. Den Gud som har skapt himmel og jord er verd vår tillit og vår tilbedelse. Han gir trygghet. Han er den vi håper på, v. 20ff. Skaperverket er hans, vi kan ikke røve det og by det fram til salgs.

Å synge slike lovsanger til Gud som har skapt alt og som elsker rettferdighet og rett, forplikter oss til å ta vare på den gudskapte jorden. Sterke krefter truer den verden Gud har skapt. Vår rikdom og vårt overforbruk av verdens ressurser skaper dype sår. Troens og lovsangens tillit til Gud gir kraft til å stå på det godes side i verden hvor naturen blør og den fattige rammes av de rikes overforbruk.

2 Pet 1,5-9, bokmål

5 Sett derfor all deres iver inn på å la troen føyes sammen med et rett liv, og det rette livet med innsikt, 6 innsikten med selvbeherskelse, selvbeherskelsen med utholdenhet, utholdenheten med gudsfrykt, 7 gudsfrykten med søskenkjærighet og søskenkjærligheten med kjærighet til alle. 8 For dersom alt dette finnes hos dere og får vokse, da vil dere ikke være uvirksomme og uten frukt, dere som kjenner vår Herre Jesus Kristus. 9 Men den som mangler dette, er nærsynt, ja, blind, og har glemt at han er blitt rensset for sine tidligere synder.

2 Pet 1,5-9, nynorsk

5 Set difor all dykkar iver inn på å la trua gå i følgje med eit rett liv, og det rette livet med innsikt, 6 innsikta med måtehald, måtehaldet med tolmod, tolmodet med gudsfrykt, 7 gudsfrykta med syskenkjærleik og syskenkjærleiken med kjærleik til alle. 8 For når alt dette finst hos dykk og får veksa, då blir de ikkje uverksame eller utan frukt, de som kjenner vår

Herre Jesus Kristus. 9 Men har du ikkje dette, er du nærsynt, ja, blind; du har gløymt at du er reinsa for dine gamle synder.

I oldkirkens diskusjoner om samlingen av Det nye testamentet var 2 Peters brev et av de mest omdiskuterte skrifter. Luther reiste en rekke kritiske spørsmål til nytestamentlige skrifter som Hebreerbrevet, Jakobs brev, Judas brev og 2 Peter m fl. Kritikken mot 2 Peter var mer knyttet til brevets teologi enn til oldkirkens diskusjon om brevets tilknytning til Peter.

Brevet regnes for å være blant de yngste skriftene i Det nye testamentet. Brevet hører nært sammen med Judas' brev, nær sagt alt som står i Judas' brev, står også i 2 Peters brev. Våre vers har en av brevlitteraturens mest fascinerende «konsekvensrekker». En meditativ lesning av disse versene vil være en god anvendelse av en luthersk bibeltolkningsmetodikk:

Sett all deres iver inn på å la
troen føyes sammen med rett liv,
rett liv med innsikt,
innsikt med selvbeherskelse,
selvbeherskelse med utholdenhet,
utholdenhet med gudsfrykt,
gudsfrykt med søskenkjærighet,
og søskenkjærighet med kjærighet til alle.

Vi har innsikt i hva menneskeheten er i ferd med å gjøre med skaperverket. Vi mangler ikke innsikt og kunnskap. En slik innsikt burde drive oss til selvbeherskelse, men vi lager oss stadig nye begrunnelser og unnskyldninger for å fortsette å leve som om innsikten ikke finnes. Altfor ofte skorter det både på gudsfrykt og på kjærighet til våre søsken i de delene av verden som rammes hardest av klimaendringene. Hvis troen skal drive oss til å leve rett, må vi lære å ta konsekvensen av vår innsikt. Skaperverket er ikke gitt oss for at vi skal tjene oss rike på naturens og våre medmenneskers bekostning. Konsekvensrekken i 2 Peter er i høyeste grad relevant i denne sammenhengen.

Matt 7,24–28, bokmål

24 Hver den som hører disse mine ord og gjør det de sier, ligner en klok mann som bygde huset sitt på fjell. 25 Regnet styrtet, elvene flommet, og vindene blåste og slo mot huset. Men det falt ikke, for det var bygd på fjell.

26 Og hver den som hører disse mine ord og ikke gjør det de sier, ligner en uforstandig mann som bygde huset sitt på sand. 27 Regnet styrtet, elvene flommet, og vindene blåste og slo mot huset. Da falt det, og fallet var stort.»

28 Da Jesus hadde fullført denne talen, var folket slått av undring over hans lære.

Matt 7,24–28, nynorsk

24 Den som høyrer desse orda mine og gjer det dei seier, liknar ein klok mann som bygde huset sitt på fjell. 25 Regnet silte, elvane fløynde, og vindane bles og slo mot huset. Men det fall ikkje, for det var tufta på fjell.

26 Men den som høyrer desse orda mine og ikkje gjer det dei seier, liknar ein uforstandig mann som bygde huset sitt på sand. 27 Regnet silte, elvane fløynde, og vindane bles og slo mot huset. Då fall det, og fallet var stort.»

28 Då Jesus hadde fullført denne talen, var folket fulle av undring over læra hans.

I Matt 4,23ff sammenfattes Jesu gjerning med ordene om at han underviste, forkynte og helbredet. Bergprekenen (Matt 5–7) viser Jesu lære og forkynnelse. Neste hovedavsnitt (Matt 8,1 til 9,34) viser Jesu helbredende gjerning. Lignelsen om huset som ble bygd på fjell, er broen mellom disse hovedavsnittene.

Denne komposisjonen får fram den intime sammenhengen mellom Jesu myndige lære og hans kraftfulle gjerning for mennesker i nød. I spenningen mellom disse to avsnittene står så dagens evangelietekst med sin advarsel og peker på den nødvendige sammenhengen det er mellom å tale om Gud og å følge ham.

Lignelsen har en rekke paralleller i jødisk lovfromhet hvor lydighet mot loven understrekes med en tilsvarende bildebruk. Men der fariseerne talte om loven, taler Jesus om å høre og gjøre hans ord. Sann forkynnelse leder til handling. Jesu lære kjennes på hans diakonale handling slik den demonstreres i tekstene som følger umiddelbart etter. Overfor en slik sammenheng mellom lære og liv kan uværsskyer tårne seg opp og flomvannet bryte på, uten at bygningen rokkes.

Det er ikke skaperverket eller værphenomener som er poenget i dagens tekst. Selv om dramatikken i lignelsens bildebruk har sterk relevans i møte med de klimaendringer vi ser både i vårt land og i verden. Det blir tørrere og våtere, det blir kaldere og varmere, og styrken i en rekke værphenomener tiltar. Dette gjør at lignelsen har stor gjenkjennelse i vår verden. Altfor mange mennesker har erfaringer av at stormer og uvær ødelegger hjem og næringsgrunnlag.

Direkte relevans har derimot budskapet i dagens tekst. Det må være sammenheng mellom å høre Guds ord og gjøre det. Å høre uten å gjøre er som å bygge sitt hus på sand. I årevis har vi kjent til det akselererende alvor i klimaendringene. Vi har lenge visst – men vist lite evne og vilje til å ta konsekvensene av det vi vet. Politikere har vært modige til å skrive under avtaler og lage politiske strategier og manifeste – men vilje til å gjennomføre radikal endring har vært langt mindre.

Den radikale etikk som Bergprekenen preges av, gjør oss alle ansvarlige. Ingen av oss kan lukke våre øyne og frasi oss vårt ansvar for vår neste og vår verden. Når vår neste lider, når den verden som Gud kaller sin rammes av vårt overforbruk da kalles vi til handling til beste for vår neste og for den verden vi lever i.

Hva sier en kristen i Bangladesh om dette temaet?

Enos Hansdak er en santal som er med i Bangladesh evangelisk-lutherske kirke (BNELC):

«Vi er Guds medskapere. Men det er liten bevissthet om dette blant kristne i Bangladesh. Det er et problem. Hvis vi var mer bevisste, kunne vi overvinne mye urettferdighet og mange ugjerninger. Det gjelder både kristne og andre. Den globale forurensningen av omgivelsene er nå blitt en trussel mot naturen. Skaperverket er i fare i Bangladesh, særlig i deltaområdet. Havnivået stiger her. I nabolandet Maldivene trues i verste fall to tredeler av landområdene av at havnivået stiger.

Solceller er nå blitt vanlig i alle landsbyer. Det er nå offentlig krav om at alle nye bus og bygninger i storbyen Dhaka må ha solcellepanel installert på taket. Mange trafikklys i Bangladesh drives allerede av solenergi.»

Andre gode ressurser

[Ressursspakke til Skaperverkets dag 2016](#)

[«Lær oss å dekke et langbord i verden.» Skaperverkets dag 2012](#)

[Ressurser fra Barn, unge og trosopplæring til Skaperverkets dag](#)

[«Creation – Not for Sale»](#), dokument fra Det lutherske verdensforbund

Knut Grønvik: [«Om skaperverkets plass i kirkens tro og forkynnelse»](#)